

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМИ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Онофрійчук Олег

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Веремчук Іван

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Сутність сталих ланцюгів постачання полягає в впровадженні екологічних, соціальних та економічних принципів у всі етапи ланцюга постачання, від постачальників до кінцевих споживачів, задля досягнення довгострокового балансу між прибутком, благополуччям суспільства та екологічним здоров'ям планети. Основи системи управління сталими ланцюгами постачання охоплюють принципи прозорості, циркулярної економіки, відповідального споживання та виробництва, а також управління ризиками, що сприяють зниженню негативного впливу на довкілля та покращенню соціальних умов.

Ланцюг постачань — це глобальна мережа, яка перетворює сировину в продукти й послуги для кінцевого споживача, керуючи потоками матеріалів, інформації та фінансів. Основні сфери управління: виробництво, постачання, розташування, запаси, транспортування, інформація. Від ефективності управління залежить конкурентоспроможність підприємства, тому потрібна система оцінювання. Графічно відображено на рисунку 1 [1].

Його завдання полягає у зниженні витрат, оптимізації ресурсів, гнучкій адаптації до змін і задоволенні потреб споживачів. Учасники взаємодіють у просторі та часі через технологічні стадії та канали збуту, формуючи логістичний потік від замовлення до кінцевого продукту.

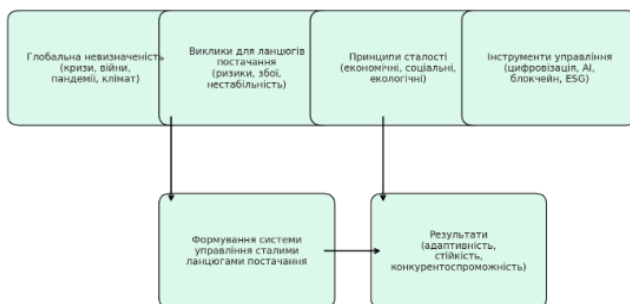

Рис. 1. Формування системи управління сталими ланцюгами постачання. Сформовано автором на основі [2]

Логістичний ланцюг — це сукупність учасників (постачальники, дистриб'ютори, склади, перевізники), що забезпечують рух товару до споживача. Він включає логістичний канал, цикл та центр, а також інфраструктуру (транспорт, склади, пакування, інформаційні системи).

У сучасній практиці використовується концепція управління ланцюгом постачань — інтеграція процесів постачання, виробництва й дистрибуції з орієнтацією на спільне планування, обмін інформацією, мінімізацію витрат і підвищення швидкості переміщення товарів та даних.

Р. Хендфілд відзначає: «Ланцюг поставок охоплює всі організації і види діяльності, що пов'язані з переміщенням і перетворенням товарів, починаючи зі стадії сировини і вихідних матеріалів і закінчуючи доставкою готових продуктів кінцевому споживачеві, а також пов'язані з усім цим інформаційні потоки. Матеріали та інформація переміщуються вгору і вниз по ланцюгу поставок. [1, с. 17] Це визначення підкреслює, що ланцюг постачань — це не лише рух товарів, а комплексна система, яка охоплює:

- усіх учасників процесу — від постачальників сировини до кінцевого споживача;
- усі види діяльності — виробництво, транспортування, зберігання, дистрибуцію;
- інформаційні потоки, без яких неможливе планування та координація.

Тобто ланцюг постачань — це цілісна мережа або система взаємопов'язаних процесів, де матеріали та інформація постійно рухаються в обох напрямках, забезпечуючи ефективність і безперервність бізнесу. Графічне відображення поняття поставки представлено на рисунку 2 у вигляді відомої S-моделі (The Order to Payment – Supply Chain S-model).

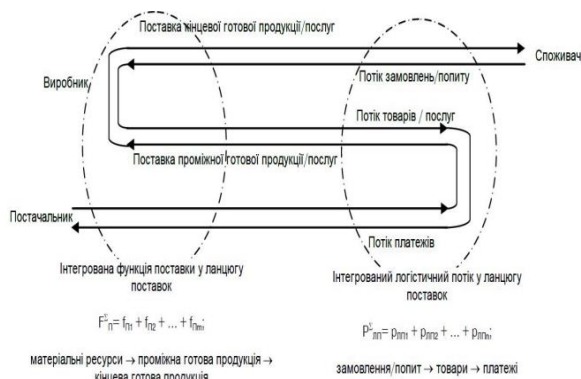

Рис. 2. S-модель ланцюга поставок з виділенням функції «поставка» [1, с. 19]

Ключові рушійні сили:

- Задоволення клієнта → справність (чи відповідають потребам?).
- Продуктивність → ефективність (як використовуються ресурси?).
- Гнучкість → готовність до змін.

Критерії оцінювання: якість, умови постачань, час циклу замовлення, втрати.

Динамічна модель управління сталими ланцюгами постачання, яка б враховувала ризики глобальної невизначеності та поєднувала ризик-менеджмент, цифровізацію, ESG-підходи представлена у таблиці 1:

Вхідні фактори (середовище невизначеності)

- Геополітичні ризики (конфлікти, санкції, торговельні бар'єри).
- Економічні ризики (інфляція, кризи, коливання валют).
- Соціальні ризики (кадровий дефіцит, міграція).
- Технологічні ризики (кібератаки, застарілі технології).
- Екологічні ризики (кліматичні катастрофи, ресурсні обмеження).
- Епідеміологічні ризики (COVID-подібні пандемії).

Адаптивна (динамічна) модель управління сталими ланцюгами постачання

<i>Ключовий блок адаптивної моделі</i>	<i>Що включає</i>
Моніторинг прогнозування ризиків ⁱ	Використання Big Data, AI та аналітики; розробка сценаріїв «що-якщо».
Інтеграція принципів сталості (ESG)	Екологічність (зниження викидів, повторне використання ресурсів); соціальна відповідальність (захист працівників, права людини); корпоративне управління (прозорість, етика).
Гнучке планування та диверсифікація	Мультиканальні постачання; диверсифікація постачальників і ринків; стратегічні резерви та буферні запаси.
Цифровізація ланцюга постачання	Блокчейн для прозорості; IoT для відстеження в реальному часі; автоматизація процесів (ERP, SCM-системи).
Партнерство	Стратегічні альянси між виробниками, перевізниками й дистриб'юторами; спільне управління запасами; довгострокові відносини «win-win».
Механізми швидкого реагування	Антикризові протоколи; «план В» для ключових постачань; адаптивна логістика (альтернативні маршрути, перевізники).

Сформовано автором на основі [2]

Отже, формування системи управління сталими ланцюгами постачання в умовах глобальної невизначеності є ключовою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств та стійкості економіки загалом. Сутність сталих ланцюгів постачання полягає в інтеграції екологічних, соціальних та економічних принципів у всі етапи логістичного

процесу, що дозволяє досягати балансу між прибутковістю бізнесу, задоволенням потреб суспільства та збереженням довкілля.

Запропонована адаптивна модель доводить, що ефективне управління можливе лише за умови поєднання ризик-менеджменту, цифровізації, принципів ESG, гнучкого планування та стратегічного партнерства. Це забезпечує здатність системи швидко реагувати на зовнішні виклики, мінімізувати ризики та формувати стійкі ланцюги постачання, орієнтовані на довгостроковий розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Організація перевезень і управління на транспорті (за видами транспорту) Д. О. Пруненко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 140 с.
2. Goloborodko, A. Y. (2023). Роль цифрових технологій в управлінні інтегративним розвитком підприємств в умовах цифрової економіки. *Problemy Ekonomiky*, (3), 174-179. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2023-3_0-pages-174_179.pdf